

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys -
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Hanketunnus 96533
Lintumatkailu Hangon Tulliniemellä -kehityshanke

LOPPURAPORTTI

Sisältö:

1. Hankkeen kuvaus
2. Hankkeen tavoitteet
 - 2.1 Ylemmän tason tavoitteet
 - 2.2. Hankkeen tavoitteet
3. Hankkeen toteutus
 - 3.1 Hankkeen aikataulu
 - 3.2 Toimenpiteet
 - 3.2.1 Konseptin luominen
 - 3.2.2 Opastusten kokoaminen ja kokeileminen
 - 3.2.3 Asiakkaiden ja yhteistyötahojen kontaktointi
 - 3.2.4 Opastusten markkinointi
 - 3.2.5 Opastuspakettien ja -materiaalien hiominen valmiiksi tuotteiksi
 - 3.3 Resurssit ja toteutuksen organisaatio
 - 3.4 Kustannukset ja rahoitus
 - 3.5 Raportointi ja seuranta
 - 3.6 Toteutusoletukset ja riskit
4. Yhteistyökumppanit
5. Tulokset ja vaikutukset
6. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

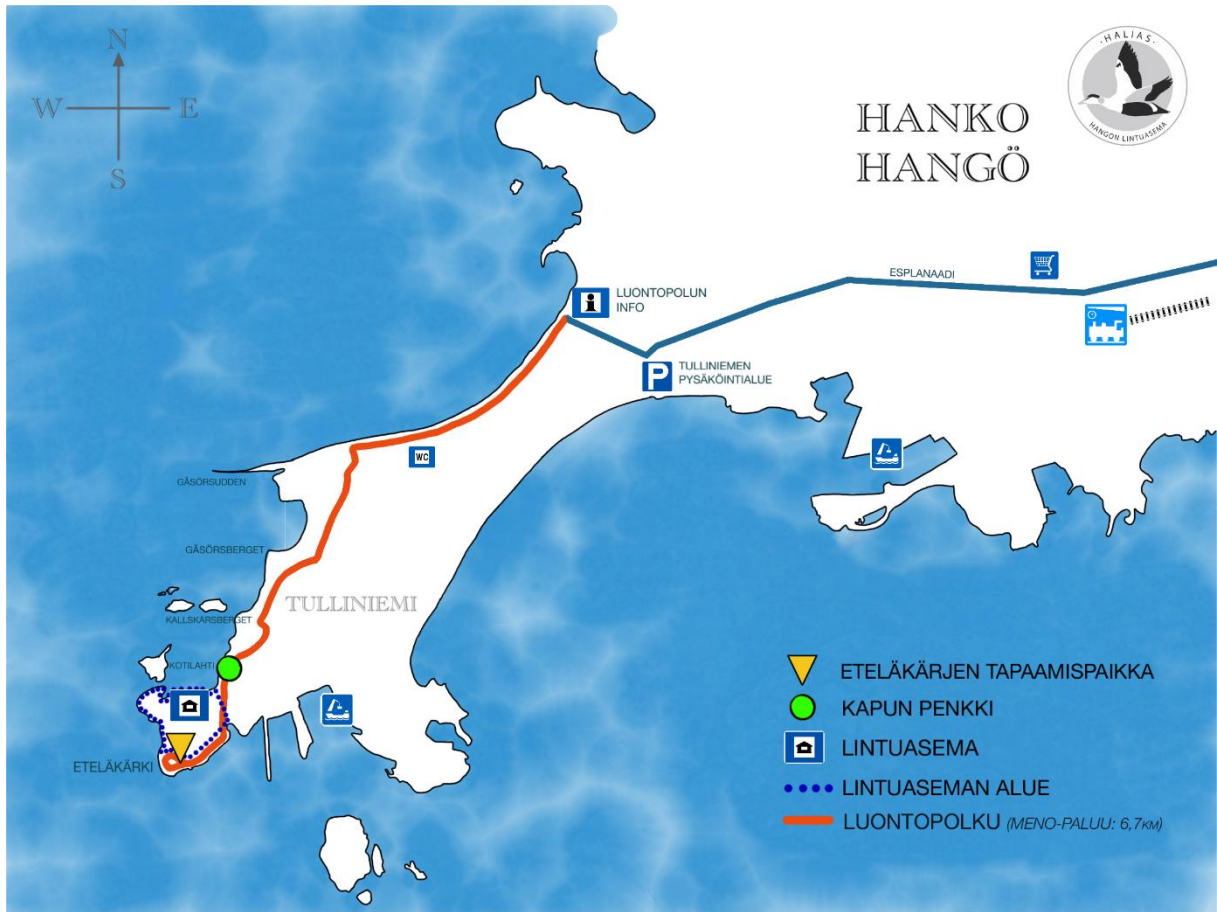

Pomoväst

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Lintuaseman verkkosivuille tehty kartta, jonka avulla löytää lintuaseman opastuskierrosten lähtöpaikalle © Jari Laitasalo

1. Hankkeen kuvaus

Hankoniemi on Suomen oloissa ainutlaatuinen paikka seurata lintuja ja etenkin niiden muuttoa. Hankoniemen lintukohteista tunnetuin lienee sen eteläisimmässä kärjessä, Tulliniemen Uddskatanilla, sijaitseva Hangon lintuasema. Huolimatta Hangon suosiesta lintu- ja luontoharrastajien retkikohteena, alueella ei ole aiemmin juurikaan ollut tarjolla lintuharrastajille suunnattuja opaspalveluita.

Hankkeen aikana Helsingin Seudun Lintutieteellisen Yhdistyksen Tringa ry:n ylläpitämälle Hangon lintuasemalle kehitettiin uutta lintumatkailutoimintaa. Hankkeessa selvitettiin, ovatko lintu- ja luontoharrastajat sekä suurempi yleisö kiinnostuneita tutustumaan lintuaseman toimintaan ja osallistumaan lintuasemalla ja Uddskatanilla järjestettäviin opastuksiin. Hankkeen ohessa myös kokeiltiin, onko maksullisille opastuksille kysyntää ja miten niiden järjestäminen voidaan sovittaa yhteen lintuaseman muun toiminnan kanssa. Hankkeen aikana selvitettiin myös miten lintuasemalla voitaisiin tarjota luonto- ja ympäristökasvatusta, erityisesti koululaisryhmille, ja tunnusteltiin yhteistyömahdollisuuksia paikallisten matkailutoimijoiden kanssa. Hankkeen päätarkoitus oli kehittää toimiva malli, jonka avulla lintumatkailutoiminta saataisiin käyntiin Hangon lintuasemalla.

2. Hankkeen tavoitteet

2.1 Ylemmän tason tavoitteet

Hangon lintuasemalla kerätään pitkäaikaistietoa lintujen määrän ja lajiston muutoksista ja tätä aineistoa on käytetty tieteellisissä julkaisuissa mm. osoittamaan ilmastonmuutoksen linnustovaikutuksia. Lintuaseman toiminta sopi hyvin yhteen Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman (2014-2020) tavoitteiden - *'luonnon monimuotoisuus lisääntyy'* sekä *'ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen ilmastonmuutokseen tehostuvat'* - kanssa. Jotta luonnon monimuotoisuutta voidaan lisätä, ja jotta toimenpiteet osataan kohdistaa oikein, tarvitaan seuranta- ja tutkimustietoa siitä, minkälaisia muutoksia luonnossa ja sen lajistossa tapahtuu. Linnut ovat tunnetusti hyvä ympäristön tilan ja ympäristömuutosten indikaattori. Hangon lintuasemalla kerättyä tietoa välitetään aktiivisesti mm. ympäristöhallinnolle, mutta tärkeää on välittää tietoa ympäristön tilasta ja muutoksista myös yleisölle, ja opastukset tarjoavatkin tähän oivan mahdollisuuden.

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa tavoitteena mainitaan myös maaseudun yritystoiminnan monipuolistuminen. Matkailulla on Hangossa varsin pitkät perinteet, mutta varsinainen luontomatkailutoiminta on ollut kaupungissa verrattain pientä ja erityisesti lintumatkailupalveluita on ollut tarjolla vähän jos lainkaan. Perinteinen matkailu on Hangossa painottunut vahvasti kesäkuukausille. Lintumatkailu Hangon Tulliniemellä -kehityshankkeen tavoitteena oli luoda Hangon Tulliniemelle puitteet ammattimaiselle ja pysyvälle lintumatkailutoiminnalle. Lintumatkailun näkökulmasta sesonkiaikaa ovat kevät ja etenkin syksy, joka Hangossa jatkuu pitkälle marras-joulukuulle asti. Hankkeen myötä syntyvä lintumatkailutoiminta monipuolistaisi alueen matkailutarjontaa sekä sisällöllisesti että ajallisesti. Luonto- ja lintumatkailun kehittäminen voisi välillisesti hyödyttää myös alueen muita matkailuyrittäjiä ja -toimijoita.

Länsi-Uudenmaan Leader-ryhmä *Pomovästin* strategian (2014-2020) *'Luonto – kehittämismahdollisuus'* -painopistealueen tavoitteet osuivat yksiin hankkeen lähtökohtien kanssa. Hangon sijainti sopivalla etäisyydellä pääkaupunkiseudusta ja jo olemassa oleva matkailutoiminta sekä kasvava vapaa-ajan asutus ja toisaalta valtakunnallisestikin ainutlaatuiset luonnonarvot tarjoavat erinomaiset lähtökohdat lintu- ja luontomatkailun kehittämiselle Hangon Tulliniemellä. Kuten *Pomovästin* strategiassa todetaan, alueen vakituiset asukkaat, vapaa-ajan asukkaat ja satunnaiset kävijätkin haluavat kaikki nauttia luonnosta. Luonnon hyödyntäminen matkailussa tulee toteuttaa kestäväällä tavalla, luonnonsuojelullisiin toimenpiteisiin ja tiedon lisäämiseen tulee panostaa. Hankkeellamme pyrimme vastaamaan tähän kysyntään ja näihin tarpeisiin.

2.2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteena oli kehittää malli lintuopastusten järjestämiseksi Hangon lintuasemalla. Malli oli määrä hioa valmiiksi hankkeen aikana, jolloin opastuksia olisi mahdollista ryhtyä järjestämään toden teolla heti hankkeen jälkeisenä vuonna. Pidemmän aikavälin tavoitteeksi asetettiin se, että yleisölle tarjottavista opastuksista tulisi pysyvä osa lintuaseman toimintaa ja että maksullisten opastusten tuotoilla olisi

mahdollista rahoittaa aseman toimintaa. Hankkeelle asetettiin myös ympäristökasvatuksellisia tavoitteita: hankkeen myötä kouluille tarjottavista opastuksista tehtäisiin jokavuotinen perinne. Tavoitetta opastusten jatkuvuudesta tuettaisiin kouluttamalla lintuasemalle uusia oppaita.

Hankesuunnitelmaan kirjattiin seuraavat konkreettiset tavoitteet:

- Selkeän retkikonseptin luominen
- Konseptia tukevien oppaiden kouluttaminen
- Yhteistyöverkoston luominen
- Verkkosivujen kehittäminen: opastusmateriaalit ja retkien varaaminen
- Koeopastusten järjestäminen

3. Hankkeen toteutus

3.1 Aikataulu

Hankkeen toteutusaika oli 1.8.2019 – 31.12.2020. Hankkeen aloitus siirtyi kuukaudella eteenpäin alkuperäiseen suunnitelmaan (1.7.) nähden.

3.2 Toimenpiteet

Hankkeelle palkattiin osa-aikainen hanketyöntekijä 1.8.2019 alkaen, joten hankkeen voidaan katsoa päässeen käyntiin elokuussa 2019. Hanketta lähdettiin toteuttamaan hankesuunnitelmaan kirjattujen viiden askeleen (harmaalla pohjalla) mukaisesti:

3.2.1 Konseptin luominen

1. Konseptointihahmotelman luominen tarjottavista retkistä ja opastuksista. Taustaselvitysten teko, kävijätutkimus: keitä Uddskatanilla ja Tulliniemen luontopolulla tällä hetkellä käy? Tuloksena selkeä paketti erilaisille kohderyhmille tarjottavista opastuksista.

Hankesuunnitelmaan kirjattu kyselytutkimus toteutettiin yhden viikonlopun aikana (31.8.-1.9.) Tulliniemen luontopolun eteläpäässä haastattelemalla luontopolun kävijöitä. Täsmähaastatteluilla selvitettiin, keitä Tulliniemen luontopolulla ja Uddskatanilla käy, ja minkälaisia ajatuksia ja ideoita kävijöiltä voisi saada tulevia lintuaseman opastuksia ajatellen.

Opastuskonseptia päätettiin lähteä kokoamaan eri kohderyhmille. Lokakuussa 2019 pidetyssä hankkeen ohjausryhmän kokouksessa opastusten kohderyhmiksi valittiin 1) yritysryhmät, 2) linnuista ja luonnosta kiinnostuneet yksityishenkilöt 3) koulu- ja opiskelijaryhmät. Mielessä pidettiin mahdollisuus tarjota opastuksia muillekin kuin lintuharrastajille, esimerkiksi luontokuvaajille, jotka voisivat olla hankkeen neljäs mahdollinen kohderyhmä. Konseptia ryhdyttiin luomaan aikaisempien opastuskokemusten ja uusien ideoiden pohjalta, käytännönläheisesti kokeilemalla mikä mahdollisesti toimii ja mikä ei.

3.2.2 Opastusten kokoaminen ja kokeileminen

2. Tuotteen kokoaminen ja kokeileminen: Oppaiden koulutus, koeopastusten pitäminen erilaisille ryhmille. Opastusmateriaalien laatiminen, opastusmateriaalit toteutetaan kolmella kielellä: suomi, ruotsi, englanti. Tuloksena joukko oppaita, jotka voivat kutsuttaessa tehdä opastuksia, tuntevat materiaalit ja ovat toimintavarmoja eri opastustilanteissa.

Hangon lintuasemalla on sen yli 40 toimintavuoden aikana vierailut ja opastettu monenlaisia ryhmiä. Ryhmien ja vierailijoiden opastuksista ovat vastanneet etupäässä kulloinkin lintuasemalla paikalla olleet havainnoijat. Opastuksia ei ole aiemmin mainostettu ulospäin eivätkä opastukset ole olleet sisällöltään yhtenäisiä - opastustoiminta on ollut luonteeltaan enemmänkin spontaania, eikä sille ole asetettu taloudellisia tavoitteita, lintuasema on tarjonnut opastukset aikaisemmin lähes aina maksutta.

Kun opastuksia ryhdytään tekemään maksua vastaan, vaatimustaso nousee. Tavoitteeksi otettiin sisällöltään yhtenäisten ja asiantuntevien opastusten tarjoaminen lintuasemalla vieraileville ryhmille. Tämän mahdollistamiseksi päätettiin kouluttaa uusia oppaita jo aikaisemmin oppaina toimineiden lintuasema-aktiivien vahvistukseksi. Opastuksia tukemaan ryhdyttiin kokoamaan opastusmateriaaleja, sekä lintuaseman verkkosivuille että oppaiden käyttöön.

Oppaiden koulutusviikonloppu oli tarkoitus järjestää lintuasemalla keväällä 2020. Koronaepidemian vuoksi koulutus jouduttiin kuitenkin siirtämään ensin syksyyn ja lopulta perumaan kokonaan. Sen sijaan marraskuun lopulla 2020 järjestettiin etätilaisuus lintuaseman tulevista opastuksista kiinnostuneille ja oppaiksi ryhtymistä harkitseville. Etätilaisuuteen osallistui 6 henkilöä. Koulutustilaisuus aiotaan järjestää lintuasemalla tulevaisuudessa, kun koronapandemia on väistynyt ja kokoontumista vaativien tilaisuuksien järjestäminen on taas mahdollista. Uusia oppaita ei näin ollen saatu rekrytoitua hankkeen aikana, mutta hankkeen koeopastukset saatiin kuitenkin pidettyä aseman nykyisten aktiivien sekä hanketyöntekijän voimin.

Uusien opastusmuotojen kokeileminen, eli koeopastukset, päätettiin alkuperäisestä hankesuunnitelmasta poiketen aloittaa heti hankkeen alkupuolella. Ensimmäiset kouluryhmien opastukset tehtiin elokuussa 2019, kun Hankoniemen yläasteen 8. luokat (36 oppilasta) vierailivat lintuasemalla 30. elokuuta. Koeopastuksia oli tarkoitus jatkaa seuraavana keväänä, mutta koronapandemian vuoksi lintuasema suljettiin kaikelta ylimääräiseltä liikkumiselta koko kevään ajaksi, jotta yli 40 vuoden yhtenäinen havaintosarja lintujen kevätmuutosta Uddskatanilla ei katkeaisi. Koeopastuksia pystyttiin onneksi jatkamaan elokuussa 2020, ja koronatilanteen asettamista haasteista huolimatta syyskaudella onnistuttiin viemään läpi seuraavat koeopastukset:

- 24.08. Tammisaaren Mikaeliskolanin 6.-luokkalaisten vierailu lintuasemalle (12)
- 14.09. Hankoniemen yläasteen 8. luokkien tutustumisvierailu lintuasemalle (33)
- 10.10. Symbioosi ry:n biologian opiskelijoiden vierailu lintuasemalle (31)
- 30.10. Yölintuopastus: kaksi lintujen yömuuttoon keskittyvää opastettua yleisökierrosta lintuasemalla osana Hangossa ja Raaseporissa järjestettyä Pimeää viikonloppu -tapahtumaa (21)

Opastusmateriaalien laatiminen aloitettiin syksyllä 2019, jolloin lintuaseman verkkosivuille lisättiin hankkeen esittely sekä kokonaan oma sivu tulevista opastuksista tiedottamista varten. Aikaisempien opastusten sekä hankkeen aikana tehdyiltä

koeopastuksilta kertyneiden kokemusten pohjalta koottiin ohjeet oppaille tulevia opastuksia sekä opaskoulutusta varten. Lintuaseman alueen ja Tulliniemen luontopolun rajalle, paikalle josta opastuskierrokset lähtevät, teetettiin metallinen infokyltti, jossa kerrotaan lintuasemasta ja sen opastuksista kolmella kielellä.

3.2.3 Asiakkaiden ja yhteistyötahojen kontaktointi

3. Kontaktointi: Paikallisten matkailuyrittäjien kontaktoiminen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen. Potentiaalisten asiakkaiden kontaktoiminen: yritykset, koulut. Tuloksena yhteistyökumppaniverkosto jonka toiminta hyödyttää kaikkia osapuolia.

Hangon matkailuun otettiin yhteyttä jo ennen hankkeen aloitusta ja Hangon matkailupäällikkö Jon Lindström saatiin mukaan hankkeen ohjausryhmään. Ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran lokakuussa 2019 Helsingissä. Hangon matkailun kautta avautui yhteys Hangon muihin matkailutoimijoihin ja hanketyöntekijä osallistui Hangossa 12. helmikuuta 2020 järjestettyyn Hangon matkailutoimijoiden tapaamiseen. Myös Hangon oppaat ry:n kanssa neuvoteltiin yhteistyömahdollisuuksista, samoin muutaman muun hankolaisen matkailuyrittäjän kanssa. Koronatilanne laittoi tältäkin osin suunnitelmat uusiksi alkuvuodesta 2020, ja verkostoituminen sekä yhteistyö muiden matkailutoimijoiden kanssa jäivät loppuhankekauden osalta vähäisiksi. Hankolaisiin kouluihin oltiin hankkeen aikana yhteydessä, samoin paikallisiin yhdistystoimijoihin. Myös Uddskatanin aluetta hallinnoiva Metsähallituksen Luontopalvelut pidettiin ajan tasalla hankkeen vaiheista.

Mahdollisten asiakkaiden kontaktointi jäi lopulta vähiin. Keväällä 2020 alkanut koronaepidemia iski myös matkailualalle, ja yritysryhmien vierailut sekä mm. työyhteisöjen tyhy-päivien ohjelman kysyntä lakkasi käytännössä kokonaan keväällä 2020. Kun yritysopastusten näkymät muuttuivat epävarmoiksi, käännettiin katse linnuista ja luonnosta kiinnostuneiden retkeilijöiden ja matkailijoiden sekä vapaa-ajanhankolaisten suuntaan ja ryhdyttiin markkinoimaan koeopastuksia sekä tulevia maksullisia opastuksia heille.

3.2.4 Opastusten markkinointi

4. Markkinointi: Markkinointimateriaalien tekeminen, opastuspalveluiden/pakettien markkinoiminen. Tuloksena selkeä, hyvin tunnettu konsepti.

Opastusten markkinointi aloitettiin tiedottamalla hankkeesta yhdistyksen omilla kanavilla sekä syyskuussa 2019 valtakunnallisen BirdLife-lehden sivuilla. Lokakuussa 2019 Tringa julkaisi hankkeesta mediatiedotteen, jonka pohjalta paikallismediat Hangonlehti, Etelä-Uusimaa sekä Yle Västnyland uutisoivat hankkeesta ja lintuaseman tulevista opastuksista. Tämän jälkeen Yle uutisoi vielä kolmasti lintumatkailuhankkeesta ja sen opastuksista: 19.3. Uudenmaan tv-uutisissa; 1.9. Radio Suomen toimittaja vieraili lintuasemalla; ja vielä marraskuun alussa lintuaseman yölintuopastuksesta kerrottiin Svenska Yle verkkosivuilla, Radio Vegassa, Radio Suomessa sekä suomenkielisen Ylen verkkosivuilla. Hankkeen etenemisestä tiedotettiin ja tulevia opastuksia markkinoitiin lintuharrastajille Tringan omassa jäsenlehdessä sekä BirdLife Suomen valtakunnallisessa lintuverkossa ja paikallisverkoissa.

Tulevia opastuksia markkinoitiin lintuaseman omilla verkkosivuilla ja opastusten varauksia varten pystytetyn lintuaseman Johku-verkkokaupan sivuilla. Kesällä 2020 painettiin mainoksia, joita jaettiin Hangossa mainostauluille. Koeopastuksia mainostettiin Hangon kaupungin tapahtumakalenterissa ja Hangon matkailu Visit Hanko -sivustokin noteerasi opastukset, lisäksi opastuksia markkinoitiin eri sosiaalisen median kanavilla. Opastusten markkinointi jäi yleisötapahtumien osalta vähiin, kun korona vei kevään ja loppuvuoden 2020 yleisötapahtumat. Yhdessä tapahtumassa sentään ehdittiin esittelemään Hangon lintuaseman matkailuhanketta: 1. helmikuuta Helsingissä järjestetyssä koko maan lintuharrastajille suunnatussa Avescapesin määrätyspäivä -tapahtumassa.

3.2.5 Opastuspakettien ja -materiaalien hiominen valmiiksi tuotteiksi

5. Opastuspakettien ja opastusmateriaalien hiominen valmiiksi tuotteiksi ensimmäisten kokeilujen ja palautteen perusteella.

Hankkeen toteutuksessa edettiin alusta lähtien jossakin määrin kokeilemalla, mutta erityisesti vuoden 2020 koronapandemia pisti alkuperäisiä suunnitelmia uusiksi, joten etenkin hankkeen loppuvaiheen osalta jouduttiin jonkin verran myös improvisoimaan. Opastuspaketit saatiin lopulta kokoon, vaikka yritysasiakkaille suunnattua opastuspakettia ei päästykään vielä kokeilemaan. Samoin lintukuvaajille ideoitujen pakettien osalta ei tullut vielä valmista. Tuotekehittely jatkuu näiltä osin hankkeen jälkeen. Sen sijaan opastuspaketit saatiin valmiiksi kouluopastusten osalta. Samoin lintuharrastajille sekä muille Tulliniemen luonnosta ja lintuaseman toiminnasta kiinnostuneille laaditut opastukset saatiin hiottua myytäviksi tuotteiksi asti ja ne ovat valmiina odottamassa retkikauden 2021 avausta. Vuoden 2020 aikana tehdyiltä opastuksilta saatiin jonkin verran palautetta jo paikan päällä opastustilanteissa, mutta sitä kerättiin myös sähköisesti opastusten jälkeen.

Vuoden 2021 opastuskalenteria ehdittiin suunnitella hankkeen viimeisten viikkojen aikana, mutta kauden avaus vaikuttaa vuoden 2020 tapaan siirtyvän koronatilanteen vuoksi myöhempään kesään tai alkusyksyyn. Tulevat maksulliset opastukset varataan lintuaseman Johku-verkkokaupan kautta ja opastusmateriaaleja löytyy lintuaseman verkkosivuilta ja niitä päivitetään jatkossa säännöllisesti. Hankkeen ohessa valmisteltiin lintuaseman verkkosivujen laajempaa uudistusta, mutta toteutus siirtyi vuodelle 2021.

3.3 Resurssit ja toteutuksen organisaatio

Hankkeen toteutuksesta vastasi hankkeen osa-aikaiseksi koordinaattoriksi palkattu Tringan toiminnajohtaja Johannes Silvonen sekä iso joukko Tringan ja Hangon lintuaseman vapaaehtoisia aktiiveja.

Hanketta ohjaamaan ja asiantuntemusta tuomaan koottiin epävirallinen ohjausryhmä, joka kokoontui hankkeen aikana kolmesti: yksi lähi- ja kaksi etätapaamista. Ohjausryhmän muodostivat:

- Jukka Hintikka, Tringa ry:n puheenjohtaja
- Heikki Karimaa, Tringa ry:n Halias-toimikunnan jäsen
- Hanne Kivimäki, Hangon lintuasemanhoitaja ja Halias-toimikunnan jäsen
- Sinikka Kunttu, FEE Suomen toiminnanjohtaja
- Jon Lindström, Hangon matkailupäällikkö
- Kaisa Peltomäki, Finnature Oy:n toimitusjohtaja
- Johannes Silvonon: Tringa ry:n toiminnanjohtaja, Leader-hankkeen koordinaattori
- Kaisa Välimäki, Tringa ry:n Halias-toimikunnan ja mediatoimikunnan jäsen

Lisäksi hanketta seurasivat osaltaan myös Tringa ry:n hallitus sekä Hangon lintuaseman toiminnasta vastaava Halias-toimikunta. Hankkeen kannalta keskeisessä roolissa edellä mainittujen lisäksi olivat lintuaseman pitkäaikaishavainnoija Aki Aintila sekä Halias-toimikunnan pj Aleksi Lehikoinen. Myös lintuasemanhoitajat, Tringan mediatoimikunta, moni lintuaseman aktiivi ja Tringan jäsen osallistui ja tarjosi apuaan hankkeen eri vaiheissa.

3.4 Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen kokonaisbudjetti oli 27 000€ ja toteutuneet kulut 23 500€.

Toteutuneet kulut kustannuslajeittain:

Palkat	19640
Ostopalvelut	310
Laskennalliset yleiskustannukset	2950
Vastikkeeton työ	630

Hankkeen rahoitus koostui Leader-tuesta (EU:n ja valtion osuudet sekä kuntaraha Leader-toimintaryhmältä) ja Tringa ry:n rahoitusosuudesta sekä vastikkeettomasta työstä. Julkisen Leader-tuen osuus rahoituksesta oli 50 % ja Tringan yksityinen rahoitusosuus 50 %.

3.5 Raportointi ja seuranta

Hankkeesta raportointiin ja toimitettiin seurantatiedot Hyrrä-järjestelmään maksatusten yhteydessä. Hankkeen ohjausryhmän lisäksi hankkeen seurannasta vastasivat Tringa ry:n hallitus sekä Halias-toimikunta. Käytännön tasolla hankkeen etenemistä seurasi sekä koordinaattorin ja vapaaehtoisten työtä sparrasi Halias-toimikunnan muutaman jäsenen sekä Tringan pj:n muodostama epävirallinen hankeryhmä.

Hankkeesta tiedotettiin Tringa ry:n jäseniä yhdistyksen omassa Tringa-lehdessä sekä yhdistyksen sähköisillä viestintäkanavilla, mm. sosiaalisessa mediassa sekä yhdistyksen verkkosivuilla. Laajemmalle lintuharrastusyhteisölle hankkeesta tiedotettiin valtakunnallisessa BirdLife-lehdessä sekä sosiaalisen median eri kanavilla. Laajemmalle yleisölle hankkeesta kerrottiin mm. paikallislehtien tekemisissä jutuissa, radion alueellisissa lähetyksissä sekä valtakunnallisesti mm. Ylen tv- ja verkkokanavilla.

3.6 Toteutusolelutukset ja riskit

Ennen hankkeen alkua toteutuksen riskeinä pidettiin sitä, ettei koulutettavia oppaita tai asiakkaita löydy. Näin osin kävi koulutettavien oppaiden kohdalla, mutta ongelmana ei ollut vaikeus löytää oppaita, vaan se ettei koulutusta kyetty koronatilanteen vuoksi järjestämään.

Ammattimaisesta lintumatkailutoiminnasta ei suomalaisilta lintuasemilta juurikaan ollut aikaisempaa kokemusta. Lintumatkailun ja lintuaseman tutkimustoiminnan yhteensovittaminen asettaa toiminnalle omat haasteensa. Lähtökohtana hankkeelle oli lintuaseman perustoiminnan, eli havainnoinnin ja tutkimuksen sekä uusien lintuharrastajien kouluttamisen tukeminen pitkällä aikavälillä. Hangon lintuasema sijaitsee luonnonsuojelualueella, jossa liikkuminen on rajattu poluille. Lintuaseman tutkimusalueelle pääsy on ulkopuolisilta muuten kokonaan kielletty, mutta opastusten aikana tutkimusalueella voidaan vieraila oppaiden johdolla. Uddskatanin herkkä luonto, alueen luonnonsuojelulliset tavoitteet sekä lintuaseman tieteellinen toiminta ovat etusijalla, ja matkailutoiminta on toteutettava näiden ehdoilla.

Hangon lintuaseman sijainti Tulliniemen kärjessä, suljetun satama-alueen takana ja meren ympäröimänä asettaa omat haasteensa matkailutoiminnalle. Alueelle pääsi aikaisemmin ainoastaan niemellä sijaitsevan Suomen Vapaasatama Oy:n aidatun alueen kautta, joten yleisöllä ei ollut vapaata pääsyä Uddskatanille. Vuonna 2014 valmistuneen Tulliniemen luontopolun myötä niemen kärkeen avautui vapaa pääsy yleisölle, mutta kävelymatka luontopolkua pitkin on 3,7km suuntaansa, joka asettaa omat rajoitteensa matkailijoiden tuomiselle lintuasemalle. Luontopolku on paikoin hankalakulkuinen, etenkin sen loppuosan kallio-osuudet voivat sateella ja kylminä vuodenaikoina olla liukkaat, ja tilanne on sama myös lintuaseman piha- ja verkkoalueella. Tilannetta voidaan parantaa jatkossa alueen retkeilyinfraa parantamalla - rakentamalla hankaliin kohtiin pitkospuita, siltoja, portaita ja kaiteita.

4. Yhteistyökumppanit

Hanketta suunniteltaessa kartoitettiin mahdollisia yhteistyötahoja, mutta lopulta hanke päädyttiin toteuttamaan Tringa ry:n omin voimin. Hankkeen aikana haettiin yhteistyökumppaneita paikallisista matkailuyrittäjistä ja -toimijoista. Hangon matkailun kanssa tehtiin yhteistyötä mm. koeopastusten sekä tulevien kaupallisten opastusten markkinoinnissa.

5. Tulokset ja vaikutukset

Lintumatkailu Hangon Tulliniemellä -kehityshanke saavutti hankkeelle asetetut päätavoitteet: hankkeella osoitettiin, että Hangon lintuasemalla on mahdollista järjestää kaupallista lintumatkailutoimintaa, lintuaseman opastuksille löytyy kysyntää ja hankkeen aikana syntyi malli, jonka avulla lintuaseman opastointia on mahdollista jatkaa, kehittää eteenpäin ja kasvattaa. Kouluille tarjottavista opastetuista tutustumiskäynneistä on muodostumassa vuosittainen perinne. Hankkeen varsinainen tähtäin oli hankkeen jälkeisessä ajassa, joten tulevat vuodet vasta näyttävät hankkeen todelliset vaikutukset - syntykö Tulliniemelle ja Hankoon pysyvää lintumatkailutoimintaa, tuovatko opastukset tuloja lintuaseman ylläpitoon ja kasvavatko lintu- ja luontomatka- ja palveluiden kysyntä ja tarjonta Hangossa.

6. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Maksullisten lintuopastusten järjestäminen osoittautui Hangon lintuasemalla mahdolliseksi: opastuksille riitti osallistujia ja kävi selväksi, että opastuksilla on mahdollista hankkia tuloja lintuasemalle. Siispä opastusten järjestämistä jatketaan!

Hankkeen aikana ja sen ulkopuolella järjestetyillä opastuksilla on käynyt ilmi, että suurin osa lintuasemalla vierailevista lintuharrastajista ja muista kävijöistä on kotoisin muualta kuin Hangosta tai Raaseporista. Moni lintuaseman opastuksille osallistuneista saapui Hankoon nimenomaan lintuasemalla ja Uddskatanilla vierailun vuoksi, mutta samalla he käyttivät myös muita Hangon palveluita, kuten ruokailivat tai yöpyivät Hangossa. Tulliniemen luontopolku on ollut suosittu retkikohde: Metsähallituksen mukaan luontopolulle on tehty sen avaamisvuodesta lähtien joka vuosi yli 20 000 käyntiä ja vuonna 2020 luontopolulle tehtiin yli 43 000 vierailua. Olisikin mielenkiintoista selvittää tarkemmin, keitä luontopolun kävijät ovat. Lintuaseman opastusten, aseman ylläpitämisen luontopolun vieraskirjan sekä hankkeen alussa tehdyn suppean kävijäkyselyn pohjalta voisi varovaisesti arvioida, että huomattava osa luontopolun kävijöistä on saapunut Tulliniemelle Hangon ulkopuolelta, osa varta vasten vieraillakseen Tulliniemen kärjessä ja että luontomatkailulla voisi Hangossa olla vielä enemmän mahdollisuuksia, mihin on tähän asti osattu tai uskallettu tarttua.

Hankkeen aikana selvitettiin hieman myös sitä, miten kouluryhmien opastuksia ja lintuaseman ympäristö- ja luontokasvatustoimintaa olisi mahdollista kehittää lintuasemalla niin laadullisesti kuin määrällisesti. Tämän hankkeen puitteissa aiheeseen ei ollut mahdollista syventyä, mutta kysyntää nykyistä laajemmalle ympäristökasvatustoiminnalle voisi hyvin löytyä, samoin kuin ulkopuolista rahoitusta. Tässä olisikin mahdollinen oman hankkeen paikka.

Hankkeen myötä selvitettiin ja pohdittiin erilaisia keinoja opastusten järjestämiseen ja opastusmateriaalien toteuttamiseen. Hankekoordinaattori vieraili Urban Eco Islands - luontomatkailuhankkeen työpajassa Helsingin Suomenlinnassa syyskuussa 2019 hakemassa inspiraatiota ja oppimassa uutta virtuaalisista luonto-opastuksista. Virtuaaliset opastukset ja erilaiset sähköiset palvelut tekevät tuloaan myös luontomatkailualalle, joten tämänkin aiheen ympärillä riittäisi selvitettävää jatkossa - ehkäpä jatkohankkeeksi asti.

Hankkeen myötä esille nousi Uddskatanin luontomatkailua ja retkeilyä tukevan nykyisen infran kehittäminen: luontopolun opasteiden ja kulunohjauksen parantaminen, portaat, rappuset ja kaiteet eteläkärjen kalliolle, jotka tukisivat sekä alueen liikkumisrajoitusten noudattamista ja ehkäisisivät alueen herkän luonnon kulumista. Uddskatanille tarvitaan myös yleisövesi - 43 000 vierailua vuodessa jättää jälkensä maastoon, vaikkakin valtaosa luontopolun kävijöistä toimii moitteettomasti ja käynnistään jälkiä jättämättä. Erityisesti lintu- ja luontokuvaajia voisi palvella rakentamalla katselu- ja kuvauslavan luontopolun eteläkärjen kalliolle tai vaikkapa piilokojun Kallskärsbergetille.

Helsingissä vappuaattona 30. huhtikuuta 2021
Johannes Silvonen

Hankkeesta kirjoitettua:

Tringa-lehti 3/2019; Yle Västnyland 16.10.2019; BirdLife-lehti 3/2019; Ylen verkkouutiset 17.11.2020

Toimittanut RISTO NEVANLINNA

TRINGALAISTEN RETKIMAILTA

 Tringary tringa_ry tringa.ry

Lintumatkailuhanke käyntiin Hangon lintuasemalla

1,5 vuotta kestävä hankkeen aikana Haliaksella kehitetään ja kokeillaan lintumatkailu- ja opastustoimintaa. Asema voi jatkossa saada näistä tukea toiminnalleen.

Uudenmaan ELY-keskus myönsi viime kesäkuussa Leader-tukea Tringan "Lintumatkailu Hangon Tulliniemellä" -kehityshankkeelle. Hanke saatiin käyntiin elokuussa, ja hanke jatkuu vuoden 2020 loppuun. Hankkeen osa-aikaiseksi koordinaattoriksi palkattiin Tringan toiminnanjohtaja **Johannes Silvonen**. Leader-tuki korvaa puolet hankkeen kuluista, loput kulut katetaan Tringan omalla rahoituksella sekä talkootyöllä.

Vaikka lintumatkailu on maailmalla nopeasti kasvava matkailun osa-alue, kaupallista lintumatkailutoimintaa on Suomessa ja etenkin Uudellamaalla vielä verrattain vähän. Hankonien on yksi maamme tunnetuimmista linturetkikohteista ja Tulliniemi Hangon tärkeimpiä lintupaikkoja. Huolimatta Hangon houkuttelevuudesta lintu- ja luontoretkeilijöiden keskuudessa, alueelta ei löydy lintuihin keskittyviä opas-

tuspalveluita. Lintuasematoiminnan ja lintumatkailun yhteensovittamisesta löytyy maailmalta paljon esimerkkejä, mutta Suomen lintuasemilla ei ole aikaisemmin harjoitettu kaupallista lintuopastus- tai lintumatkailutoimintaa. Hankkeen tavoitteena on luoda Hangon Tulliniemen kärsässä Uddskatanilla sijaitsevan Hangon lintuaseman eli Haliaksen retkiopastuksiin pohjautuva toimintamalli, joka tukee alueen luonto- ja lintumatkailua sekä ympäristökasvatusta ja tuo samalla tuloja lintuasemalle.

Hangon lintuasema sijaitsi ensimmäiset 35 toimintavuottaan yleisöltä suljetulla alueella sataman aitojen takana. Kun vuonna 2014 Tulliniemelle avattiin luontopolku, Haliaksen saavutettavuus parani merkittävästi. Viime vuonna Tulliniemen luontopolulle tehtiin lähes 27 000 käyntiä.

LEADER

Pomoväst

Nyt Haliaksen viettäessä 40-vuotisjuhla-vuotta lintuasema ja sen toiminta on tarkoitus tuoda entistä paremmin sekä lintu- ja luontoharrastajien, paikallisten asukkaiden että matkailijoiden tietoon. Lintuopastuksia on tarkoitus kokeilla ja kehittää hankkeen aikana etupäässä kolmelle asiakasryhmälle: linnusta ja luonnosta kiinnostuneille matkailijoille, yrityksille sekä koululais- ja opiskelijaryhmille. Tavoite on, että hankkeen jälkeen lintuasemalla on tarjolla säännöllistä ja ammattimaista opastustoimintaa. Opastusten myötä Haliaksella vieraillevien tietämys linnuista ja alueen luonnosta kasvaa ja opastukset tarjoavat kävijöille monipuolisia luontoelämyksiä.

Allt fler intresserar sig för fåglar – Hangö fågelstation först i Finland med ny form av turistverksamhet

Ensimmäinen lautuaan

Suomen lintuasemilla ei ole aikaisemmin harjoitettu kaupallista lintuopastus- tai lintumatkailutoimintaa.

Hankoniemen kärjessä kesän ja syksyn aikana järjestetyt opastukset ovat olleet niin suosittuja, että toiminta jatkuu kevään puolella, jos koronatilanne sen vain sallii.

Mitään massaturismikohdetta Hangon lintuasemasta ei kuitenkaan tule. Sinne pääsee vain kävellen paikoin hankalakulkuista Tulliniemen luontopolkua pitkin. Matkaa kertyy reilu kolme kilometriä suuntaansa.

Ensimmäisellä opastuskierroksella osasi setsiä, mutta se ei osallistujien lintoa laimentanut. Ompo on Aki Avelin (kuvalla).

Tringan lintumatkailuhanke käynnissä Hangon lintuasemalla

Johannes Silvonon

Hangon lintuasemalla eli Haliassa on käynnissä Helsingin Seudun Lintubioteollinen Yhdistys Tringan lintumatkailuhanke, jonka myötä asemalle kehitetään uudenlaisia opastuksia. Tavoitteena on luoda Haliassa ja Hankoon ympärillä lintumatkailutoimintaa, tehdä Haliassa toimintaa tutummaksi yleisölle sekä vahvistaa lintuaseman taloutta.

Lintuasemilla ja opastukset ovat keskeinen osa monen ulkomaisen lintuaseman toimintaa, mutta suomalaisilla lintuasemilla löytyy vasta vähän kokemusta matkailutoiminnasta. Puolet hankkeen rahoituksesta tulee Tringalle myönnettyä Leader-tuen myötä.

Yleisille avoimet, noin tunnin mittaiset opastukset kiertävät asemat Haliassa käynnin heinäkuussa. Opastuskierret ovat kesäkuukaudella alustetusti kaksipäivisiä ja lauantai. Koronatilanteen vuoksi osallistujamäärä on jouduttu rajaamaan, mutta

lukuukille, yritysyhdistykselle sekä muillekin ryhmille. Lintuopastaja unohtamatta tulevat opastuksiin kerrataan tarpeen mukaan verkkoaiheilla (hali.fi/opastukset).

Liikkumisrajoitukset ennallaan

Hankkeen myötä käynnistyneet opastukset tarjoavat uusia mahdollisuuksia retkeillä Suomen maastossa eteläkärjessä ja Haliassa alueella, mutta muuten alueella liikkumista koskevat rajoitukset ovat ennallaan.

Hangon lintuasema sijaitsee Uddakatanin luonnonsuojelualueella, jossa liikkuminen on sallittu ainoastaan merkityillä polkuja pitkin. Lintuaseman piha- ja verkkoalue sijaitsevat luontopolun ulkopuolella, ja näillä liikkuminen on opastuskierroksia lukuunottamatta sallittu vain lintuaseman havainnoijille ja retkeilijöille. Samoin on Gädduddenillä, jolla lupajärven lintujen laukonta kuuluu lintuaseman havainnoijien tehtäviin.

Sarvipöllön siiven kuviointi ja väri auttaa määrittämään linnun iän ja sukupuolen. Kuva: Paula Tiainen / Yle

